

GARAY ANDRÁS

BULÁNYI ÖRÖKSÉGE (2010. SZEPTEMBER 14.)

A tervezői munkában legjobban a vidéki utakat kedvelem. Kiszabadulni a főváros vagy a saját szűkebb milióm fojtogató, pénzért taposó, lökdösődő érdekek mentén szabdalt világából. Menni fel a kedvenc nógrádi tájra, s ha csak az autó ablakából is átélem a pannon táj Isten simogató keze által teremtett munkáját, az emberi léptéket, a szelíden a völgyekben megbúvó falvakat, a napsütötte domboldalakra felkúszó erdőket. Gyönyörű napsütés volt. Az erdőkön már megjelennek a kor ősz színei: a barnák, a bíborok. Indián nyár van. Mondhatjuk azt is magyarosan a vénasszonyok nyara. Hiszen immár a kilencedik hónap a 12-ből, eltelt az év háromnegyed része. S ha az emberi élet - mondjuk 80 év átszámolva a 60 körüli évek az élet indián nyarai. A gyümölcsök, a fények, a színekavalkád, a megnyugvás ideje ez. S itt a Bokor 65 éve is, a Bokor indián nyara? Már minden működik? Már csak a termést kell leszedni és begyűjteni télire?

Mi meg azt éljük meg - a temetői beszéd hangjait visszhangozva - hogy "kihunyt egy fáklya és eljött őrvaságunk időszaka". Nem termés betakarítás van, hanem kérdések: ültetni kellene, valami újat, valami mást. De mit, mikor, kivel, kinek? És már mi is éljük saját indián nyarunkat, már nem vágyunk nagy dolgokra, élni az élet apró örömeit, szellemiekben, személyekben, lelkiekben. A Bokor indián nyara is itt van, érezzük magunkban. Jó lenne ülni egy kandalló mellett, valami könyvet nézegetni. És itt van egy könyv, amit előbb-utóbb ki kell nyitnunk, szembesülnünk kell igazságaival és felszólításaival. A könyv címe: Bulányi György öröksége. Mindegyikünk kezében - bár ugyanaz a cím - kicsit más a könyv. Hiszen más emlékek, érzelmek, gondolat összecsengések vagy elutasítások formáltak bennünk. De mindannyiunknak van itt egy a Bokorban, kinek rongyosra olvasott, kinek aranykötésű, vékony, vagy vastag, megkönnyezett vagy ceruzás jegyzetekkel minduntalan kijavított. Kinyitom ezt a könyvet, a magamét. -

Gyurka bácsit Pécelen láttam először. Az első benyomásom az volt, hogy sokkal öregebbnek gondoltam. Alkata sem volt parancsoló, inkább joviális, barátságos. Örültem, hogy akkor úgy láttam fiatal - és még sokáig velünk lesz. És így is volt. 91 év. Mikor született kunbélák harsogtak a rádióban, nem volt tv, alig-alig telefon és autó.

Gyuri és Gabi kipakolta a rendházi szobát: könyvek, papírok, személyes holmik. Látjátok testvérek ennyi az élet - énekeljük egy-egy temetésen. Ruhák a karitászbába, esetleg a kukába. Látjátok testvérek ennyi az élet . Autóba rakják ma mindenem ... éneklő a kortárs egészen máshonnan jött és máshova tartott - Cseh Tamás. Ráírjuk a dobozra Bulányi György. Könyvek K-tól L-ig, majd így tovább. Ez van. Kihunyt egy fáklya. Azt hiszem, túl vagyunk a szomorkodáson. Lássuk hát ezt az örökséget.

Gyurka bácsi élete nyitott könyv az őt megismerni akaró ember számára. Túl a tudományos és kifejezetten a teológia témakörében lévő munkáin megírta önéletrajzát, majd folyamatosan publikálta naplóját, hol a rendszerváltás utáni évek minden eseményét a jézusi örökség mérlegére tette. De nemcsak kifelé írta, hanem befelé is. Így tele van érzelemmel, keresésekkel, vívódásokkal, emberi arccal. Így az öröksége sem egy fiókba elzárt hétepcsétes titok, amit majd egyszer a nyilvánosságra lehet hozni, mint a számos egyházi vagy állami aktát, ügyet, alkut. Talán lehetne őt úgy egyszerűen jellemezni: alkuk és titkok nélküli ember. És az örökség számbavételénél is ez az első ajándék.

Embernek lenni

Embernek maradni a kimondott szavak hűségében. Hűségnek lenni a tanítványsághoz, a kezdeti nagy döntésekhez, a megismert igazságokhoz. Bár ezek az igazságok kezdetben a múlt század első felének egyházi elvárásai voltak és kívülről helyeződtek rá, de nem választotta a könnyebb utat. Harcos volt és engedelmes, hajlandó volt egy ügyre rátenni az életét. A börtön után a keserű tapasztalatok által belátta: nem ahhoz kell hűségnek lenni, ami külső elvárás, és nem szabad - sőt bűn - elvtelenül engedelmeskedni, hanem ahhoz, ami belülről bontakozik ki az emberben. A kontrolált lelkiismeret szavához. Ez a belső önépítési út sokkal teljesebb végeredményt hozott: hűséget és megingathatatlanságot elvei mellett. Így bár állt a rákosista vérbírók és a mai pápa inkvizíciója előtt: önmaga maradt.

Ember maradt abban is, hogy a gondolkodás és akarat belső törvényszerűségei teszik képessé az embert nagy teljesítményekre. Ha hozzá akarsz szólni tudományos eredményekhez, bizony tudjál nyelveken, ismerd a szakirodalmat és ne csak szűk saját szempontjaidat nézzed. Ne négy elolvasott könyvből írdjál egy ötödiket! Ne kössék gondolkodásodat ki tudja milyen érdekek (fizetések, rangok) mentén húzódnó erővonalak! Légy alapos, megfontolt, magyarul: bölcs, eredeti, a Logosz embere. S ha vallásos vagy, vagy idealista meríts a másik dimenzió forrásaiból is! Az ember test, lélek és szellem. Először a szellemet vágtuk le magunkról, majd a lelket is. A test, mint az emberi lét mai maradéka, mára már látjuk, hogy milyen világot teremt, azaz pusztít vágyaival és önzéseivel.

Ember maradt abban is, hogy nem elefántcsonttoronyban üldögélő szobatudós volt, hanem szállítómunkásként vagy tanárként, apostolként az emberek között élt, látta a mezítlábas ember mindennapi gondjait és életét. És párhuzamot vont Jézus mezítlábasával. És ezek a személyes tapasztalatok rádöbbenették arra, hogy Isten világa nem lehet a tanultak és gazdagok, a bennfentesek és hívők világa, hogy Isten nem vallásokhoz kapcsolódik, hanem magához az emberhez és a vallások csak kisajátítják - ha úgy tetszik: monopolizálják Istent vélt vagy valós érdekeiknek megfelelően.

A gondolatok és akarat mellett jelen voltak életében az érzelmek, persze a papság által betartott játékszabályoknak megfelelően. A népi kultúra, a versek, az irodalom (hiszen irodalom tanár volt Sinka István és Arany János nagy hódolója), a népdalok, a falu (ezért is vett egy kis földet a Balaton felvidéken) szeretete. A pannon táj hangulatai és érzelmei ott voltak, mikor a Bokor közösség fiataljait, majd azok gyerekeit és unokáit szórakoztatta, vagy egyszerűen csak megsimogatta a fejcskájukat.

A második ajándék: a szellemi alkotások.

Bulányi szakterülete, a biblikus teológiai nagyon jól körülhatárolt dogmák és intézmények által szigorúan őrzött tudás monopólium. Ebbe betörni vagy akár belépni csak a legnagyobbaknak sikerül. Feszegetni a tudomány határait, sőt megrepeszteni annak gondosan bebugyolált burkait nem kis teljesítmény. Persze ez nagy merészség is, sőt szemtelenség, hiszen szembe megy a két évezredes szokásrenddel. A 60-as évek végén befejezett Keressétek Isten Országát c. biblikus teológiai mű, majd ennek leágazásai és a praktikum szintjén adott megoldásainak teológiatörténeti jelentősége napjainkra már nyilvánvaló. (Gromon Bandi temetesen elmondott szavait talán sokan túlzónak találták). Pár év és Bulányi lesz a legtöbbet kutatott és idézett teológus, nem véletlenül akarják már most megvenni vagy elorozni szellemi örökséget hasznos és profitot szimatoló kiadók. Szellemi függetlensége példa azok számára, akik nálánál sokkal finomabban feszegetik a témakör lezárt ládikáját és persze ezzel együtt a pofonosládát is. Végre történt valami ebben a beporosodott tudományágban. Na, lett is nagy ribillió! Elítélések, meghurcolások, még szerencse hogy a máglyagyújtáshoz nem maradt lehetőség. Így az elhallgatás, a partvonalra szorítás, a megfélemlítés máglyai gyúltak.

A KIO után a Pál szintézis helyerakja a Páli teológia uralkodóvá válását a kereszténységben, hol már nem Jézus üzenete a fontos, hanem, hogy maga Jézus az üzenet.

Bulányi újragombolta a kabátot. A kérdés az: megszokta-e a világ vallásos része a félregomboltat, vagy hajlandó kimondani azt a nagyon egyszerű és mindenki tapasztalatában benne lévő tételt: az Istenről gondolt, hirdetett elképzeléseink nagy része nem működik. Lehet itt elegánsan vállat vonni, ugyan egy kis magyar papocska miket beszél? Koppantsatok na jó nem a fejére, hanem az emlékére. A tét óriási! Hiszen az istenkép határozza meg az emberképet, az a morált, a gazdaságot, a pénzügyet. És ki tudja még milyen válságokat. Magyarán az életünk mindennapjait. Nem lehet ma megújulni a gazdaságnak, az országnak, az emberiségnek az istenkép változása nélkül. Különben jön a vég, csak az időfaktor kérdéses.

Bulányi harmadik öröksége: az emberi együttműködés új színtere, a kisközösségi létforma és ennek megvalósulása a Bokor.

A séma itt is nagyon egyszerű. Szeress és egy más világ épül körülötted! Szeress, a szeretet köréd vont természetes és koncentrált köreiben (család, kisközösség, nagyközösség, társadalom)! Magyarán Bulányi a család és a társadalom közé beépített több - nem vérségi és érdek alapú lépcsőt. És, ha itt még él is a Jézustól tanult szeretet világát más lesz az élet. Azaz - élet lesz. Születik gyerek, van család, kultúra, kirándulás, éneklés, barátság, közös munka, önzetlenség, magyarán embernek való, emberhez méltó élet. És fakadhat ebből három év Baracskán, vagy több tucat gyerek. Pénzküldés az indiai éhezőknek, vagy a perui őserdőbe, vagy a cigánysorra Alsószentmártonba. Éhezők etetése a Keleti pályaudvarnál, segítség itt-ott - ahol szükség van rá.

Na, ez sem kell nagyon az embert reklámok és a félelmek jármába kötöző érdekeknek. Pusztuljon ez is! Pusztuljon minden, ami tükröt tart: hogy így is, másként is lehetne élni. Fortélyos félelem igazgat - aktualizálja újra és újra a mai kort József Attila.

Bulányi értékelése

Bulányi György öröksége nem egy végrendelet, mely után kapva-kapnak az utódok. Ez egy nehéz örökség, mert az ember érzi titkon (Ady), hogy nagyon igazakat mondott, igazul élt, azaz Igaz ember volt. És titkon érzi, mert tudja - sokat kér tőle. Nem örökség ez, hanem feladat.

Az örökség nehézsége kettős. Egyrészt egy személyes: meg kell változnom, egy csomó mindent újra át kell gondolnom. No, ez önmagában már kényelmetlen. Kilépni a sztereotípiák világából, a fősodorból, ha úgy tetszik a partvonalra kerülni. Ráadásul itt és most!

Az örökség másik része, az életünk és gondolkodásunk kereteinek olyan mértékben vázolt fel új alternatívát, hogy félünk a régit elengedni. Magyarán egyre jobban szorítjuk magunkhoz a babaruhát. A vallásosak szorítják magukhoz a gyermekkori vagy már felnőtt hitüket. A nem hívők azt az életmódot, amit jól-rosszul, de többnyire rosszul élnek. A mindent az önérvényesülésért feladó életüket, ami csak ritkán és keveseknek sikerül és a többség előbb-utóbb kiköt a Xanax fogyasztók egyre bővülő, besavanyodó, cinikus táborában.

Bulányi elefánt volt a porcelánboltban, ahol a kirakatot a politikai és hatalmi érdekek rendezik. Lehet mondani, hogy nem volt tekintettel bizonyos érzékenységekre. Sokaknak - bár szelíden és határozottan - nekiment. Na, nem a gúny és a megalázás eszközeivel, hanem a belátás és az értelem szempontjaival ütközött egyházi és világi érdekekkel szemben. Nem volt tekintélytisztelő. De az embert mindig mélységesen tisztelte.

A következmények nem nagyon érdekelték. Fanatikus volt? Fantasztá volt? Lehet. Volt egy példaképe, ez a kétezer éve élt istenember. Semmiben nem akart más lenni, mint Ő.

Szilárdan hitt egy olyan világban ami talán nem is lesz soha. Nem, mert rajtunk múlik.

Rajtunk múlik?!

Vagy mégis? Mert rajtunk múlik! És ez a kérdés az igazi örökség. Ott van minden gondolatunkban, vágyunkban közösségi találkozókon, álmainkon.

És most itt ez a szeptember, az első találkozó nélküle. Indián nyár itt a Damjanich utcában, hol már nem köt bennünket a szoba és az asztal szigorú rendje. A meggyújtott gyertya időfegyelme, a ki dobja az első követ kép sárga ruhás, vörös hajú enyhén ledér nő alakja, hol nem nevet a cserkészek közül, hol nincs itt a kereszt, a berregő számítógép, hol nem hallatszik az utca moraja és a cigarettafüst által megült szoba a kényelmetlen székein sem feszengünk már.

Nemcsak egy fáklya hunyt ki. A mi életünkéből is vele maradt egy darab. És az ő életéből is velünk egy másik. Kölcsonös adása ez a sorsnak. Ő bennünk. És ez: a 'rajtunk múlik' ereje is. Az erő velünk van. Maradjunk méltók ehhez.

Indián nyár és beköszönt a tél? A Bokor tele? No nem! Sok minden áttelel és él a látszólagos mozdulatlanságban. És új tavaszt hozó magvak szunnyadnak a szíveink és gondolataink alatt.